

ЕКОНОМІКА

УДК 336.27:31(477)

*Альона Піскун
(Одеса, Україна)*

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто сутність і класифікацію державного боргу. Визначено динаміку загального державного боргу України, проаналізовано його валютну структуру та структуру за джерелами виникнення.

Ключові слова: державний борг, динаміка, валютна структура, внутрішній борг, зовнішній борг.

Summary. The essence and classification of the state debt are viewed. The dynamics of the total public debt of Ukraine is determined, its currency structure and structure according to sources of origin are analyzed.

Key words: public debt, dynamics, currency structure, internal debt, external debt.

Сьогодні кожна держава для ефективного проведення економічної політики використовує не лише внутрішні кошти, але й намагається залучити додатковий капітал із зовнішніх джерел, що є передумовою виникнення державного боргу. А невміння використовувати залучені фінансові ресурси є основною причиною його зростання.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, державний борг – це загальна сума зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають унаслідок державного запозичення. Загальна сума державного боргу складається із усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави (як внутрішніх, так і зовнішніх), а також відсотків за ними, включаючи видані гарантії за кредитами, що

надаються місцевим органам влади, іноземним позичальникам, та державним підприємствам [1].

Динаміка загального державного боргу України та ланцюгові показники аналізу його динаміки представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка загального державного боргу України

Дата	Державний борг, млрд. грн.	Абсолютний приріст, млрд. грн.	Темп зростання, %
1.01.2005	85,4	-7,3	91,5
1.01.2006	78,2	2,4	103,1
1.01.2007	80,6	8,2	110,2
1.01.2008	88,7	100,7	213,4
1.01.2009	189,4	112,1	159,2
1.01.2010	301,5	130,7	143,4
1.01.2011	432,2	40,9	109,5
1.01.2012	473,1	42,4	109,0
1.01.2013	515,5	68,9	113,4
1.01.2014	584,4	516,5	188,4
1.01.2015	1100,8	470,9	142,8
1.01.2016	1571,8	358,0	122,8
1.01.2017	1929,8	-	-

Розраховано та складено за даними Державної служби статистики України [2].

Дані таблиці 1 показують, що протягом усього аналізованого періоду лише в 2005 році відбулося скорочення загального державного боргу України на 7,3 млрд. грн. або на 8,5%, а далі відбувалося постійне його зростання. Найбільше зростання відбувалося у 2008 році, коли державний борг збільшився у 2,1 разів та в 2014 році – у 1,9 разів. За весь аналізований період загальний державний борг України зріс більш, ніж у 22 рази.

У ст. 12 Кодексу передбачена класифікація боргу, яка систематизує інформацію про всі боргові зобов'язання держави, місцевого самоврядування.

Так, залежно від критерію часу сплати розрізняють поняття поточного (це заборгованість та відсотки по ній, які країна-боржник повинна погасити в поточному календарному році) та капітального (це загальна сума заборгованості та відсотків, які повинні бути сплачені країною взагалі) боргу держави.

В залежності від джерел виникнення розрізняють внутрішній (це заборгованість країни безпосередньо її резидентам) і зовнішній (заборгованість держави перед суб'єктами інших держав: іноземними громадянами, юридичними особами, урядами та міжнародними фінансовими організаціями) державний борг країни [3].

В Україні гранична сума внутрішнього та зовнішнього боргу встановлюється на кожний бюджетний період відповідно до Закону про Державний бюджет України на поточний рік. При цьому величина суми державного боргу в країні не повинна перевищувати 60 % фактичного річного обсягу ВВП держави.

Так основною складовою загального державного боргу протягом усього аналізованого періоду залишається зовнішній державний борг, який за 2016 рік склав 64,3% загального державного боргу України. При цьому до 2013 року спостерігалася тенденція до поступового скорочення питомої ваги зовнішнього державного боргу, незважаючи на його абсолютне зростання, а з 2014 року спостерігається тенденція до підвищення не лише його абсолютної величини, а й частки в загальній сумі боргу країни.

Таблиця 2

Структура загального державного боргу України за джерелами виникнення

Дата	Державний борг, млрд. грн.	у тому числі			
		внутрішній		Зовнішній	
		сума, млрд. грн.	%	сума, млрд. грн.	%
1.01.2005	85,40	20,95	24,5	64,45	75,5
1.01.2006	78,15	19,19	24,6	58,96	75,4
1.01.2007	80,55	16,61	20,6	63,94	79,4
1.01.2008	88,74	18,81	21,2	69,93	78,8
1.01.2009	189,41	46,67	24,6	142,74	75,4
1.01.2010	301,51	105,13	34,9	196,38	65,1
1.01.2011	432,24	155,49	36,0	276,75	64,0
1.01.2012	473,12	173,71	36,7	299,41	63,3
1.01.2013	515,51	206,51	40,1	309,0	59,9
1.01.2014	584,37	284,09	48,6	300,28	51,4
1.01.2015	1100,83	488,87	44,4	611,97	55,6
1.01.2016	1571,77	529,46	33,7	1042,31	66,3
1.01.2017	1929,76	689,73	35,7	1240,03	64,3

Розраховано та складено за даними Державної служби статистики України [2].

Аналіз валютної структури зовнішнього боргу України показав, що найбільшу питому вагу всіх зовнішніх запозичень країна здійснює у доларах. Так у 2016 році запозичення у доларах США склали 74,5%. Частки зобов'язань в євро та російських рублях становили відповідно 10,5 та 1,7%. Питома вага зобов'язань у спеціальних правах запозичення перед МФВ у 2016 році склали 11,5%. Частка зовнішньої заборгованості в національній валюті є незначною – 0,9% валового обсягу боргу [4].

Таким чином, протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція до стійкого зростання абсолютних показників прямого державного боргу, як внутрішнього, так і зовнішнього. І якщо до 2015 року сума внутрішнього боргу то перевищувала суму зовнішнього боргу, то була незначно меншою, то з 2015 року спостерігається чітка тенденція до суттєвого випередження зростання зовнішнього боргу над внутрішнім боргом країни.

Від характеру рішення боргової проблеми залежить бюджетна дієздатність України, становище її валютних резервів, а, отже й стабільність гривні, рівень відсоткових ставок, інвестиційний клімат, характер поведінки всіх сегментів вітчизняного фінансового ринку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України [Текст]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України.- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Милашко О. Г. Міжнародна статистика : навчальний посібник / О. Г. Милашко, А. З. Підгорний, О. П. Русєва. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 162 с.
4. Піскун А. Статистичний аналіз експортно-імпортних операцій України [Текст] // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина І. // Піскун А., Гомонюк А. – Одеса, ОНЕУ. – 2018. – С.33-42.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Піскун Альона Валеріївна – кандидат економічних наук, викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету; тел. 0979772202; PiskunAV2016@gmail.com; сертифікат: ТАК; про конференцію дізналася від колег.